[א]כי הוינא בבבל הוה אמרי הא דתניא [ב]יוה"כ שחל להיות ע"ש לא היו תוקעין ובמוצאי שבת לא היו מבדילין דברי הכל היא כי סליקנא להתם אשכחיתיה ליהודה בריה דרבי שמעון בן פזי דיתיב וקאמר ר' עקיבא היא דאי רבי ישמעאל כיון דאמר חלבי שבת קריבין ביום הכיפורים ליתקע כי היכי דליהוי ידעי דחלבי שבת קריבין ביום הכיפורים ואמינא ליה אנא [ג]כהנים זריזין הן אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי מי אמרינן כהנים זריזין הן והתנן [ד]שלש להבטיל את העם ממלאכה שלש להבדיל בין קודש לחול [ה]כדאמר אביי לשאר עמא דבירושלים הכא נמי לשאר עמא דבירושלים וליתקע כי היכי דלידעי דשרי בקניבת ירק מן המנחה ולמעלה אמר רב יוסף לפי שאין דוחין שבות להתיר ורב שישא בריה דרב אידי אמר שבות קרובה התירו [ו]שבות רחוקה לא התירו ושבות קרובה התירו [ז]והתנן [ח]יום טוב שחל להיות ערב שבת תוקעין ולא מבדילין מוצאי שבת מבדילין ולא תוקעין ואמאי ליתקע כי היכי דלידעי דשרי בשחיטה לאלתר אלא מחוורתא כדרב יוסף אמר רבי זירא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רבי אבא אמר רב הונא [ט]יוה"כ שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק אמר רב מנא תנא (א) מנין ליוה"כ שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק ת"ל [1]שבתון שבות למאי אילימא למלאכה והכתיב [2]לא תעשה כל מלאכה אלא לאו אקניבת ירק ש"מ אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן יוה"כ שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק מיתיבי מנין ליוה"כ שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק ת"ל שבתון שבות למאי אילימא למלאכה והכתיב לא תעשה כל מלאכה אלא לאו בקניבת ירק לא לעולם למלאכה ולעבור עליה בעשה ול"ת תניא כוותיה [א] דרבי יוחנן יוה"כ שחל להיות בשבת מותר

כי הוינא בבבל. כשלמדתי תורה בבבל קודם שעליתי לא"י: **לא היו תוקעין.** שם תקיעות שתוקעין בע"ש(ו) להבטיל ולהבדיל משום דיוה"כ קדוש כשבת ואסור בכל מלאכה: **ובמוצ"ש.** אם חל בו יוה"כ: **לא היו מבדילין.** בתפלה המבדיל בין קדש לקדש כמו שמבדילין בי"ט שחל להיות במוצ"ש: **דברי הכל היא.** לא הוה מסיקנא אדעתאי דתיהוי בפלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא דמתני': **רבי עקיבא היא.** דחשיב ליה יוה"כ כשבת הלכך לא בעי למתקע להבדיל בין זה לזה להיכרא דלא תקעינן אלא בין יום קל ליום חמור וכי היכי דבשבת לא תקעי להבדיל כהנים מלהקריב חלבי שבת ביוה"כ ביוה"כ נמי לא תקעינן להבדילן מלהקריב חלבי יוה"כ בשבת: **דאי ר' ישמעאל.** כיון דקיל ליה יוה"כ משבת ליתקע להבטיל מהקריב חלבי יוה"כ בשבת ובתקיעה זו יביטו שהוא יום הקל ולכשיחול יוה"כ במוצאי שבת ולא יתקעו ידעו שמותר להקריב בו חלבי שבת: **זריזים הם.** בקיאים הן בכל ואין צריכין סימן דכתיב יורו משפטיך ליעקב (דברים לג): **והתנן.** במסכת סוכה: **ג' להבטיל כו'.** ומני להו בתקיעות שבמקדש אין פוחתין מכ"א תקיעות במקדש וקס"ד מדתקעי להו במקדש להיכרא דכהנים תקעי להו: **כדאמר אביי.** בסדר יומא בפרק ג' גבי נברשת שעשתה הילני המלכה על פתחו של היכל בשעה שהחמה זורחת ניצוצות יוצאות הימנה והכל יודעים שזמן ק"ש הגיע ומותבינן ורמינהו הקורא ק"ש עם אנשי משמר לא יצא אלמא לאו בזימנא קריין ואמר אביי הא סימן דנברשת לשאר עמא שיקראו ק"ש בעונתה: **וליתקע.** בין לר"ע בין לרבי ישמעאל לאודועי דקל הוא משבת דיוה"כ שרי בקניבת ירק תלוש לנתק העלין מן הקלחין כדי להשוותם שיהו מוכנים לחתכן ולפרמן דאמרינן לקמן(מ) דשרי משום דהוי עינוי שרואה ומזמן ואינו אוכל: **קניבה.** כי הויא דכלל גדול (לעיל עג:) האי מאן דקניב סילקא אלא דהתם במחובר והכא בתלוש: **לפי שאין דוחין שבות להתיר.** תקיעת שופר שבות הוא וקאמרת דלידחיה להודיע היתר בקניבת ירק אין דוחין שבות להתיר אלא לאסור כגון יו"ט שחל להיות בע"ש תוקעין להבטיל ולהבדיל: **ורב ששת בריה דרב אידי אמר לעולם דוחין שבות להתיר.** לא הוה מיבעי לן היתרא האידנא אלא השתא דלא מיבעי לן קניבת ירק ביוה"כ שחל להיות בע"ש שהרי בשבת לא ישכחום ולא תהא תקיעה זו אלא להודיענו היתר בשנה אחרת שיחול יוה"כ באמצע שבת לא התירו: **שבות קרובה.** כלומר דמיית שבות התירו לצורך דבר קרוב ולא לצורך דבר רחוק: **תוקעין.** להבטיל את העם ממלאכה המותרת ביו"ט כגון אוכל נפש ולהבדיל בין הקודש ובין החול: **ולא מבדילין.** בתפלה ועל הכוס דלא תקנו לומר הבדלה אלא ביציאת קודש ובכניסת חול ולא בכניסת קדש וביציאת חול דהתם שייך לקדושי יומא וקדוש יום שמקדשין על היין הוי היכרא דיליה: **מוצאי שבת.** ואם חל יו"ט במוצאי שבת מבדילין בתפלה ועל הכוס המבדיל בין קודש לקודש מפני שהקודש חמור יוצא ונכנס קל: **ולא תוקעין.** מבעוד יום להבטיל ולהבדיל דהא היוצא חמור והיום לא עשו שום מלאכה: **ואמאי.** אי ס"ד דוחין שבות להתיר לצורך דבר קרוב יתקע משחשיכה לידע דשרי בשחיטה לאלתר: **אסור בקניבת ירק.** ולא מבעי בשבת דעלמא דאסור משום שבות דקטרח משבת לחול אלא אפילו האידנא דיש כאן עינוי דהא בשאר יוה"כ שאר שבות אסור זה מותר השתא דחל בשבת לא שרו רבנן: **אמר רב מנא תנא כו':** **ת"ל.** בשבת בראשית שבתון שבת קדש ושבתון משמע שבות: **ולמאי.** באיזה קניבה אסר לן קרא: **אילימא במלאכה.** כגון ממחובר: **הא כתיב לא תעשה כל מלאכה.** והא תו למה לי: **אלא לאו לקניבת ירק.** בעלמא בתלוש דמידי דלאו מלאכה קאי עליה בעשה דשבתון שבות וכיון דמדאורייתא אסור בכל שבתות השנה הכא לא שרינן ליה משום עגמת נפש למידחי איסור דאורייתא ובשאר יוה"כ שרי לעגמת נפש ואע"ג דכתיב ביה נמי(ט) שבתון שבות לאו ממלאכה הוא אלא מכל דבר המעכב מלהתענות מדסמכינן לועניתם הכי דרשינן לה בפרק בתרא דיומא (דף עד.) לרחיצה וסיכה ודומין להם:

מותר

ליתקע כי היכי דלידעו דחלבי שבת קריבין ביום הכפורים. הך תקיעה בע"ש קאמר כדפירש בקונטרס אבל יוה"כ שחל באחד בשבת לא תקעי במוצאי שבת להודיע שיוה"כ הוא קל לאדרבה מתוך התקיעה יהא נראה שהוא חמור דכל תקיעות שתוקעין בע"ש או עי"ט תוקעין בכניסת חמור ולהכי אמר בסמוך י"ט שחל במוצ"ש מבדילין ולא תוקעין ולא תקעי להודיע דחלבי שבת קריבין בי"ט ומיהו התם דבר ידוע הוא שי"ט קיל הוא משבת והא דפריך עלה בסמוך ואמאי ליתקע כי היכי דלידעי דשרי שחיטה לאלתר אותה תקיעה אינה אלא להודיע שהוא לילה ולא להודיע שי"ט קל הוא משבת והא דלא קאמר הכא ליתקע כי היכי דלידעו דחלבי יוה"כ אין קריבין בשבת דהא כי לא תקעי נמי מחמת שבשבת ויוה"כ שוין אין קריבין של זה בזה אם כן התקיעה אינה מוכחת שלא יהיו קריבין של יוה"כ בשבת והא נמי לא בעי למיפרך וליבדיל במוצאי שבת דלידעי דחלבי שבת קריבין ביוה"כ דהא אפי' מבדיל בבית הכנס' ברבים אין פרסום בהבדלה כמו בתקיעה:

וליתקע כי היכי דלידעו דשרי בקניבת ירק. ה"ה דהוה מצי למיפרך אליבא דר' ישמעאל ליתקע כי היכי דלידעו שמציעין את המטות מיוה"כ לשבת אלא ניחא ליה למיפרך לכ"ע:

אמר רב יוסף לפי שאין דוחין שבות להתיר. לעיל כי פריך ליתקע כי היכי דלידעו דחלבי שבת קריבין כו' לא הוה מצי לשנויי הכי דאין זו התרה מה שמתירין להקריבם אלא חומרא הוא שיקטירו האימורים ולא יבאו לידי נותר ויש חומרא בדבר שחייבין להקטירם:

אלא לקניבת ירק. נראה לר"י דאסמכתא בעלמא הוא דאי מדאורייתא ביוה"כ נמי ליתסר והא דאמר בפרק כלל גדול (לעיל עג:) האי מאן דקניב סילקא חייב שתים התם מיירי במחובר והכא איירי בתלוש כדפירש בקונטרס ולא דמי להא דאמר בפרק כלל גדול(י) האי מאן דפרים סילקא חייב משום טוחן דהתם מיירי כשעושה חתיכות דקות מאד והכא מיירי כשעושה חתיכות גדולות:

לעולם למלאכה. וקניבת ירק דבכרייתא היינו שעושים דק דק דהוי איסור דאורייתא דדמי לטוחן א"נ במחובר: לעיל **ואמאי** ליתקע כי היכי דלידעו דשרי בשחיטה. לא להודיע די"ט קיל אלא להודיע שהוא לילה וכן אומר ר"י מה שתוקעים במוצאי יוה"כ אינו אלא להודיע שהוא לילה ויאכילו את בניהם שהתענו וגם להכין סעודת מוצאי יוה"כ שהוא כעין י"ט(כ) כמו שיסד הפייטן(ל) אחר גמר מיצוי אכול בגלוי ורצוי ולא כמחזורים שכתוב בהן שהתקיעה זכר ליובל כי למה תוקעין בכל שנה ושנה וכי היה יובל בכל שנה ושנה:

הדרן עלך ואלו קשרים

עין משפט נר מצוה

לג א מיי' פ"ה מהלכות שבת הלכה כא:
לד ב שם הל' יט יע כ:
לה ג שם הלכה כא:
לו ד מיי' פ"ג מהלכות שביתת עשור הל"ג טוש"ע או"ח סימן תרי"א סעיף ב:

מוסף רש"י

כהנים זריזין הן. שכולם היו בני תורה וחכמים (לעיל כ.) דכיון שנכנס לעבודה בידוע שלמדוהו הלכות קודש (עירובין קג.). **שלש להבטיל את העם ממלאכה.** כמפורש בשילהי במה מדליקין (לעיל לה:). **ושלש להבדיל בין קדש לחול.** בשקדם היום להודיע שמשחשכה היום מעתה חייב סקילה במלאכה (סוכה נג:). **שבות קרובה.** של יו"ט עצמו או של אותה שבת עצמה שצריכה לנו ביום במקדש (פסחים מח.). **תוקעין.** אע"פ שגם היום יו"ט היה ואין בו מלאכה, תוקעין להבדיל ממלאכת אוכל נפש (חולין כו:). **ולא מבדילין.** מפני שהנכנס חמור מן היוצא (שם). **מוצאי שבת.** אל להיום במוצאי שבת (שם). **מבדילין.** לפי שהיוצא חמור מן הנכנס ותקיעה אין כאן (שם).
הדרן עלך ואלו קשרים

רבינו חננאל

כי הוינן בבבל הוה אמרינן הא דתניא יוה"כ שחל להיות ערב שבת לא היו תוקעין, ובמוצ"ש לא היו מבדילין, דברי הכל היא. כלומר מפני מה תוקעין בע"ש כדי להבדיל מן המלאכה, כיון שע"ש יוה"כ הוא אין שם מלאכה שצריכין תקיעה להבטילן. וכן הבדלה כדי להתיר העם למלאכה, כיון שמוצ"ש יוה"כ אין בו התר מלאכה לפיכך אין צריך להבדלה. וא"ר זירא כי סליקי להתם ואשכחתיה ליהודה בריה דר"ש בן פזי דאומר הא מתניתין ר"ע היא, דלא שני ליה בין שבת ליוה"כ, דהא לא חלבי שבת קריבין ביוה"כ ולא של יוה"כ בשבת, לפיכך לא צריך הכירא בין האי להאי. אלא לר' ישמעאל דשני ליה, ליתקע במ"ש ליוה"כ דליהוי הכירא לכהנים להקריב מה שנותר מחלבי שבת. וא"ל ר' זירא אפילו לר' ישמעאל דשני ליה בין שבת ליום הכיפורים, כהנים זריזין הן ויודעין שחלבי שבת קריבין ביוה"כ לפיכך לא בעי תקיעא באבדלתא. איני דהכהנים זריזין הן, והתנן ג' להבדיל בין [קודש] לחול. ותנינן הא דתנן להבדיל בין קדש לחול אינה שנויה לבני כהנים אלא לישראל ביה"ד, כדאמר אביי התם כי מא לענין נברשת של זהב שעשת הילני על פתח ההיכל לו ידיע עת ק"ש, דלאו לכהנים איצטריך, אלא לשאר עמא דבירושלים, הכא נמי תקיעה לאו לכהנים היא אלא לשאר עמא דבירושלים. ואקשינן תו: וליתקע בההיא הבדלה לשאר עמא דנידעו דשרי להו קניבת ירק מן המנחה ולמעלה, דהא קי"ל דבשבת אסור לקנב ירק ולהניח לערב משום בורר, ואמרינן [לעיל עד:] אמר אביי בורר ואוכל לאלתר בורר ומניח לאלתר אבל שלא לאלתר לא יבורר, ובכיסא אמרוה קמיה דרבה, אמר שפיר אמר נחמני. אבל ביוה"כ מותר לברור ולקנב מן המנחה ולמעלה ולהניח (בכיצאי) [למוצאי] יוה"כ. ומפיק רב יוסף לפי שאין דוחין שבות להתיר, פי' תקיעה אסורה משום שבות, דדרשי כל מלאכת עבודה יצאו תקיעת שופר ורדיית הפת שהן חכמה ואינו מלאכה ולא דחו שבות לא בשבת ולא ביוה"כ בתקיעה להתיר קניבת ירק. אי הוה איכא מילתא למיסרא משום מלאכה [הוה] דדחי שבות ותוקעין, אבל למישרא קניבת ירק לא דחו שבות ותקעי. רב שישא בריה דרב אידי אמר שבות קרובה התירו שבות רחוקה לא התירו. פי' אפילו תימא דוחין שבות להתיר מידי דאית ליה רשות למיעבדיה בקרובה דוחין שבות (משום) להתירו, אבל מידי דרחיק ולית ליה למיעבדיה בקרובה אין דוחין שבות להתירו, וקניבת ירק ביוה"כ [אסורה] לאלתר אלא מן המנחה ולמעלה. איני והתנן יו"ט שחל להיות ע"ש תוקעין ולא מבדילין ולאחר שבת מבדילין ולא תוקעין, ואי אמרת רשות קרובה התירו, ליתקע במיעל יו"ט שחל להיות לאחר שבת, כי היכי דנידעו דשרי לשחיטה לאלתר. ועמדה הקושיא ונדחה הא דרב שישא, ואסיקנא אלא מחוורתא כדרב יוסף. וקשי לן בהא שמעתא, הא דאמר רב יהודה בריה דר"ש בן פזי הא מתני' זו ר' עקיבא היא, ואי ר' ישמעאל הא אמר חלבי שבת קריבין ביוה"כ ליתקע במ"ש ליוה"כ כי היכי דנידעו (וחלבי)

רבינו חננאל (המשך)

(דחלבי) שבת ביוה"כ קריבין. וקשיא לן וכי יש תקיעה במ"ש דאמר ליתקע במ"ש. והיו מן החכמים מפרשין ואמרי' האי גירסא מאן דגריס ליתקע טעותא היא, אלא הכי קאמר, דאי ר' ישמעאל היא ניבדיל כי היכי דלידעו דחלבי שבת קריבין ביוה"כ. וסמכי' בתלמוד א"י דגרסינן ר' זעירא בשם ר' חסדא יוה"כ שחל להיות ע"ש אין תוקעין, לאחר שבת אין מבדילין. אימא כר"ע, ברם כר' ישמעאל מבדיל שכן חלבי שבת קריבין ביוה"כ. א"ר זעירא קומי ר' מנא אפילו כר' ישמעאל לא יבדיל כלום הוא אלא להתיר דבר שהוא אסור אילו הקטיר חלבי שבת בשבת שמא אינו מתיר. ופירוקא דר' זירא בתלמודא דילן היינו טעמא דלא מבדילינן משום דכהנים זריזין, טפי עדיף. וטעמא דרב שישא בריה דרב אידי נמי איגליא לן מהתם, דגרסינן התם א"ר ישמעאל אחוי דר' ברכיה ויבדיל שכן הוא מותר להריח בבשים ושלקות, כלומר דברים שאסורים בשבת ומותרים ביוה"כ. ומשני לא מן המנחה ולמעלן מותר להריח דאלמא (שבת דחוקה) [שבות רחוקה] היא. ויבדיל מן המנחה ולמעלה. ושנינן מה נפשך כוס אין כאן נר אין כאן. במה מבדילין א"ר אבין בתפילה. וראינו שפירש בה רבינו האיי הגאון נר ישראל יחיה ויפרה לעד, האי קושטא קושיא היא, מיהו מחויא מילתא דבערב יוה"כ נמי הוות תקיעה להבטיל העם מן המלאכה ולהבדיל בין קודש לחול. ובערבי יו"ט נמי איכא טובא, אלא מיהו כד הוי ערב יוה"כ ועיו"ט חול. אבל כד הוי קודש לא תקעינן. ואע"ג דלא מיפרשא בתקיעות שהיו במקדש, דייקינן מיהא דתנן בפרק קמא בשחיטת חולין כל מקום שיש הבדלה אין תקיעה וכל מקום שיש תקיעה אין הבדלה, כיצד יו"ט שחל להיות ערב שבת תוקעין אבל לא מבדילין. מכלל דביו"ט שאינו ע"ש היו מבדילין אבל לא תוקעין. לומכלל דאי הוה יו"ט בתר חול היו תוקעין. וראוי לדעת דהוי כולהו שמעתתא אליבא דאחרים, אבל לדילן לא מיתרמי לן יוה"כ סמוך לשבת לא מלפניה ולא מאחריה. ומפרש בגמרא דחליל דבר מיקלע כיפורים בחד בשבא מרחינן ליה. ומקשינן ומי דחינן והתנן חלבי שבת קריבין ביוה"כ, וא"ר זירא כי הוינא בבבל אמרי הא דתניא יוה"כ שחל להיות ע"ש לא היו תוקעין ובמוצ"ש לא היו מבדילין דברי הכל היא. ופרקינן ההיא כמתניתא אחרים היא, דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת אין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים, ואם היתה שנה מעוברת חמשה. וגרסינן בירושלמי בתחילת מגילה א"ר יוסי לית כאן חל להיות בשני חל להיות בשבת דאם חל להיות י"ד בשני צומא רבא בחד בשבא. ואם חל בשבת צומא רבא בעירובתא. שמעינן מינה דאע"ג דסתם משנה היא, דחויה היא ומשנת יחיד היא ולאו דסמכא היא, וכן כל משנה והלכה שהיא כיוצא בה. וכולן (בדן ואודן) בה תלוין, שהלכה למשה מסיני שלא לקבוע יוה"כ סמוך לשבת בין מלפניה בין מאחריה. ולענין קניבת ירק הלכתא יוה"כ שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק ואפילו מן המנחה ולמעלה.

מסורת הש"ס

א) סוכה נג:, ב) [לעיל כ. וש"נ], ג) סוכה נג:, ד) יומא לז:, ה) [פסחים מח.], ו) חולין כו:, ז) [לעיל לה:], ח) [דף קטו.], ט) [ויקרא כג], י) [דף עד: וע"ש תוס' ד"ה הא מלן], כ) [ועי' תוס' לקמן קיז: ד"ה אבל לא כו'], ל) [כפיוטן של מנחת ליוה"כ].

תורה אור השלם

1 וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ שַׁבָּתוֹן שַׁבַּת קֹדֶשׁ לַייָ מָחָר אֵת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אֵפוּ וְאֵת אֲשֶׁר תְּבַשְּׁלוּ בַּשֵּׁלוּ וְאֵת כָּל הָעֹדֵף הַנִּיחוּ לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד הַבֹּקֶר: שמות טז כג

2 וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַייָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: שמות כ ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רב מנא תניא נמי הכי מנין ליוה"כ:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דר' יוחנן. נ"ל דרב הונא (ור"ל לגי' הרמב"ם וסמ"ג):

א) חסר וכ"ל ומדתנן יו"ט שחל במו"ש מבדילין ולא תוקעין.